

adak

ruhumu arındırıp dünya hevesinden
çırılçıplak, bıraktım bir sunağın
üstüne

hürmetle
kabul et şeyhim
yanına azık olarak düşlerimi bıraktım
ve hayallerimi
bir de ateşimi, tütünümle
birlikte

issiz mabedin önündeyim
benliksiz, kimliksiz
yalıncak
kabul et şeyhim
sensin artık elim ayağım
gören gözüm, işiten kulağım
dinleyenim sensin
anlayanım sen
okuyanımsensin
yazanım sen
sensin öte âlemlere cevval ulağım
bildir ol yüce makama
artık hiçteyim
ulular kervaniyla
kutlu göçteyim...

Turan BORANOĞLU

ÖZGÜRLÜĞÜM

Özgürlüğüm,
Tanırım, bilirim seni
Hiç solmayan yeşillerim
Deli kırmızılarım
Cesur beyazlarım senden!
Sonsuz hayaller,
İnatçı cümleler,
Uçuk fikirler benden...
Şu sıralar suskunluğuma bakma,
Bilmem ne gün döner yüzüm sana,
Ne gün şakır parmaklarım?
Unutma, senle ben yoldaş,
Güneş ve ay kadar sırdaş...
Özgürlüğüm benim, öz kardeşim!
Sen bana, ben sana aşına
Nefesler, vitaminler, ümitler senden.
Direnişler, kalemler, kelimeler benden.
Şu sıralar uyusukluğuma bakma,
Bilmem ne gün anlarınız bu bekleyiş boşa?
Ne gün çıkarız özlenen yola?
Unutma bu beden, bu ruh ortak.
Ben ve sen etle tırnak ...
Özgürlüğüm, burada mısın?
Benimle misin sen?
İnandır beni!
Çevir anahtarları
Aç kapıları
Kır kalıpları
Daha çok bekletme beni ...

Ayşe İSMETOĞLU

—SONELER—

Sone 4 -Corona Günleri Sonesi-

Kaygılar sönümlendi geçmişin sarmalında
Özlemler, beklentiler sönüyor aşklar bile
Baharı müjdeleyen kuşlar gelmiyor dile
Çiçekler bile mahçup artık erik dalında

Başa gelen çekilir yazılıysa alında
Rüzgara karşı durmak bugünlerde nafile
Kimimiz düşünmekte nasıl dolacak file
Kimimiz öldü gitti, kimi Nuh'un salında

Bize öğretmen oldu karantina günleri
Sözlüde terletiyor yarınları dünleri
Diyor insanca yaşa bundan sonra her anı

Gün doğdu, gün batıyor ufuk aynı çizgide
İstirap mezurası ölçebilir zamanı
Saatler önemini kaybediyor gitgide

Hüseyin Avni CENGİZ

YILLAR

Ne kadar çabuk eskidi yıllar, ne kadar uzak kaldı
doğduğum ev, büyüdüğüm sokaklar, dedemin
şefkatli eli, nenemin bayramlık mendilleri,
komşunun erik bahçesi, at arabaları, topaç çeviren
çocuklar.

Ne kadar çabuk eskidi yıllar, gökyüzü masmaviydi o
zaman, evler kerpiç, yüzler masum, sevdalar
kocaman, kokusu vardı çiçeklerin, çaresiz değildi
ocaklar, dönülmez akşamın ufkunda, vakit çok
geçmeden söylenirdi şarkılar.

Anne sesi süslerken sabahları, çay hep demliydi,
ekmekler sıcak, sofralar kalabalık, sevgi doluydu
bakışlar, mektup beklerken aşklar, el emeği göz
nuru, el yazmasıydı aşklar.

Ne kadar çabuk eskidi yıllar, güzel günlerdi aklımda
kalan, günler kasvetsizdi o zaman, yorgun bitkin,
dönerdi eve babalar, filenin içinde taşınırdı emekten
arta kalanlar, bakkal, kasap manav, halden anlardı
insanlar, bir elin nesi varsa iki elin sesiydi dostluklar.

Ne kadar çabuk eskidi yıllar, yalancının mumu
yatsıda söndü, bir varmış bir yokmuş gibi yoksun
kaldı masallar, yalnızlık moda oldu, tabletlerde sıkıştı
çocuklar, şairler vazgeçti yazmaktan, şiirler ağladı,
sözler yarım kaldı, bir daha görüşmedi aşklar.

Ne kadar çabuk eskidi yıllar, para terazi oldu şimdi,
paslandı hatıralar, yırtıldı şah damarı, şaha kalktı
hırsızlar, sabahçı kahvelerinde uyutuldu sabahlar,
saatler kuruldu, kusuyordu sarhoşlar, kuşku
ölümler sarmıştı dört bir yanı, parlamıyordu artık
yıldızlar, mezatlar açılmış duygular satılmıştı ve işte
bu kadar eskimişti yıllar, sen ben biz kadar ..

Alper ÖZSAKINÇ

BİR KAHVE İÇECEK ZAMANIMIZ OLSAYDI

Bir kahve içecek zamanımız olsaydı
Hayatın riyasız resmini çizerdim sana
Belki şiir söylerdim
Gözlerini kıskanırken çiçekler
Ben geceyi dinlerdim.

Bir kahve içecek zamanımız olsaydı
Kırk yılın hatrını sorardım sana
Hem aşka, hem hayata bir şerh düşerdim
Gözlerinle kavrulmadan kainat
Eriyerek için için pişerdim.

Bir kahve içecek zamanımız olsaydı
Hiç konuşmadan suspus bakardım sana
Gecenin karanlığı utanırdı yanında
Yüzlerce güneşi doğdururdun sen
Bir tek gülüşünle; hemen, anında.

Bir kahve içecek zamanımız olsaydı
O gece içimi dökerdim sana
Yüreğimde kor ateşin işi ne
Şimdi gözlerine uçtu turnalar
Alışır mıyım ki ben gidişine.

Bir kahve içecek zamanımız olsaydı
Belki vuslatı anlatırdım sana, vuslatı
Aynlığın korkusu sarmadan bizi
Dudağımızda titrek titrek bir dua:
"Allah'ım bırakma ellerimizi"

Bir kahve içecek zamanımız olsaydı
Gökteki yıldızları toplardım sana
Ne mehtap kalırdı, ne ay
Bir kahve içecek zamanımız olmadı
Ne ye sayarsan say!

Mehmet EKİCİ

BİR
Kıbrıs
Manisi

Yasemini ezerim
Dülbendinan süzerim
Merag edme güzelim
Lefgoşa'da gezerim

Akdeniz'de şafak düşünce suya,
Aşkan bir cemresi aşıkâr olur.
[m.e.]

SÜLEYMANİYE'DE BAYRAM SABAHİ
[ŞİİR'DEN BİR BÖLÜM]

...
Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor?
Mutlakâ her biri bir başka zaferden geliyor:

Kosva'dan, Niğbolu'dan, Varna'dan, İstanbul'dan..
Anıyor her biri bir vak'ayı heybetle bu an;
Belgrad'dan mı? Budin, Eğri ve Uyvar'dan mı?
Son hudutlarda yücelmiş sıra dağlardan mı?
Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?

Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!..
Adalar'dan mı? Tunus'dan mı, Cezâyir'den mi?
Hür ufuklarda donanmış iki yüz pâre gemi
Yeni doğmuş aya baktıkları yerden geliyor;
O mübârek gemiler hangi seherden geliyor?
...

Yahya Kemal BEYATLI

ŞAŞIRDIM KALDIM İŞTE

Sözde, senden kaçıyorum doludizgin atlarla,
Bazan sessiz sedasız, ipekten kanatlarla,
Ama sen hep bin yıllık bilenmiş inatlarla,
Karşıma çıkıyorsun en serin imbatlarla,
Adımı yazıyorsun bulduğun fırsatlarla,
Yüreğimin başına noktalarla, hatlarla,
Başbaşa kalıyorum sonunda heyhatlarla,
Sözde, senden kaçıyorum doludizgin atlarla..

Ne olur bir gün beni kapında olsun dinle,
Öldür bendeki beni, sonra dirilt kendinle,
Çarpsan karasevdayı en azından yüzbinle,
Nasıl bağlandığımı anlarsın kemendinle,
Kaç defa çıkıp gittim buralardan yeminle,
Ama her defasında geri döndüm seninle,
Hangi düğüm çözülür nazla, sitemle, kinle?
Ne olur bir gün beni, kapında olsun dinle..

Şaşardım kaldım işte, bilmem ki n'emsin?
Bazan kızkardeşimsin, bazan öpöz annemsin,
Sultanımsın susunca, konuşunca kölemsin,
Eksilmeyen çilemsin,
Orda ufuk çizgim, burda yanım yöremsin,
Beni ruh gibi saran sonsuzluk dairemsin,
Çaresizim, çaremsin.
Şaşardım kaldım işte, bilmem ki n'emsin?

Yavuz Bülent BAKİLER

ÖTME BÜLBÜL ÖTME

Ötme bülbül ötme şen değil bağım
Dost senin derdinden ben yana yana
Tükendi fitilim eridi yağım
Dost senin derdinden ben yana yana

Deryadan bölünmüş sellere döndüm
Ateşi kararmış küllere döndüm
Vakitsiz açılmış güllere döndüm
Dost senin derdinden ben yana yana

Haberin duyarsın peyikler ile
Yaramı sarsınlar şehidler ile
Kırk yıl dağda gezdim geyikler ile
Dost senin derdinden ben yana yana

Abdal Pir Sultan'ım, doldum eksildim
Yemeden içmeden sudan kesildim
Zülfün kemendine kondum asıldım
Dost senin derdinden ben yana yana

Pir Sultan Abdal

D ü n y a E d e b i y a t ı n d a n S e ç m e l e r

EVE DÖNÜŞ

Kırılma ey titreyen ince köprü!
Yuvarlanma ey beni ürperten kayalık!
Batma dünya, çökme ey gök,
Candan sevdiğine kavuşmadan.

(Alman Şiiri Antolojisi, E.Mahir YALNIZ, s.27)
Ludwig Uhland

İTİRAF

Saklaması zor olan nedir? Ateş!
Gündüz dumanı ele verir,
Gece alevi o canavarı.
Ayrıca aşktır bir de saklanması zor olan:
Her ne kadar sakın gibi görünse de,
Pek kolay okunur gözlerden.
En zoru ise bir şiiri saklamaktır:
İnsan meziyetlerini göstermeden edemez.

(Doğu-Batı Divanı-Ötügen s.176)
Johann Wolfgang von Goethe

UZAKTAKİ DEĞİRMEN

Ufukta bir değirmen duruyor
Esmer duvarları parıldayarak,
Hiç durmadan öğütüyor, öğütüyor.

Değirmenin arkasındaki ufukta,
Ufku olmayan bir değirmen var cümlelerin bildiği
Hiç durmadan öğütüyor öğütüyor.

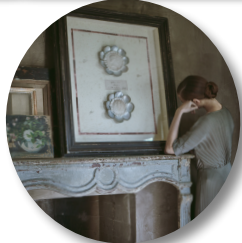
(Alman Şiiri Antolojisi, E.Mahir YALNIZ, s.44)
Deltev von Liliencron

HEP SEN

yol taşlarını sayıyorum
bir, iki, üç...
en sonuncusu
sen.

gökteki yıldızlara isim takıyorum
başlıyorum
sen, sen, sen...
hep sen.

Abdulkadir EKİCİ

Aşk Bir Alev

Dışarıda kar
Yüreğimde yar,
İnan, kalbimde,
Senin adın var.

Karanlıktayım,
Yok, günüm ayım,
Sensiz hastayım,
Dünya bana dar.

Kalsan, gitmesen,
Beni itmesen,
Bana gelmesen,
Olur bana ar.

Yalnızlık çok zor,
Aşk, bir alev, kor,
Kendin biraz yor,
Allah'ım ne var?

Yozcu çok yanmış,
Bir söze kanmış,
Sevdiğin sanmış,
Bulmamış bir yar.

Hakan YOZCU

İNSAN

Kapat gözlerini, düşün!
Kafanın içinde koca bir dünya!
Aç gözlerini, temaşa et, eğlen,
Dışarıda, koca bir dünya!

Düşünmek ve görmek!
Dünya içinde dünya!
İçeride, dışarıda da insan!
Tuhaf değil mi!
Yalan içinde yalan!
Sonuç hezeyan ve hüsrân.
Var mı? Bu keşmekeşi bir anlayan?

Mustafa PARLAK

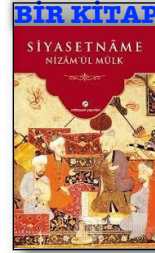
•Nizamü'l-Mülk yönetimin gerekliliği konusunda, Siyasetname'ye başlarken devletin gerekliliği ve padişahın konumu hakkında şu tespitlerde bulunmaktadı: "Allah her asr ve zamanda hâkim içinden birini seçerek onu padişahlık sanatlarıyla (becerileriyle) övülmüş ve süslenmiş kılar. Dünya işlerinden ve kullarının buzurundan onu sorumlu kılar; fesat, karışıklık ve fitneyi ortadan kaldırır. Onun başmet ve heybetini insanların gönüllerinde ve gözlerinde genişletince, ondan emin olarak devletin devamını isterler." Bu bağlamda, Nizamü'l Mülk'e göre yönetim, Allah tarafından yöneticiye verilen ve her dönem için gerekli olan bir olgudur.

•Devleti, hükümdarın mülkü olarak tanımlayan Nizamü'l-Mülk, devletin görevleriyle ilgili olarak hükümdarlara ilk olarak şu tavsiyede bulunur: "Kanallar açmak, belli başlı ırmaklara yataklar kazmak, büyük suların geçiş için köprüler yapmak, köyleri ve tarım alanlarını mamur kılmak, surlar inşa etmek, yeni şehirler kurmak gibi cihanın imarı ile ilgili şeyler yapın; güzel oturulacak yerler vücuda getirsin; ana yollar üzerinde ribâtlar, ilim talimleri için medreseler yapılmasını emretsin; tâ ki, adı daima kalsın; bu işlerin sevabı öteki dünyada onu bulsun, re'ya daima (hayır) dualar etsin".

•Bürokrasi konusunda ise Büyük Vezir, genel yaklaşım olarak bürokrasiyi dizginlenmesi gereken bir güç olarak görmekte ve bürokrasinin halka yönelik baskıcı tutumunu bir sorun olarak algılamaktadır. Dördüncü bölümün (fasılın) sonunda, padişahın bürokrasiyi sıkı sıkıya denetlemesi gerektiğini şu sözlerle ifade eder: "Binaenaleyh padişah her daim memurların ne yapıp eylediklerinden haberdar olup tuttukları yolları, törenlerini, yörelerini iyi bellese, bir kanunsuzlukları yahut haddi aşmaları durumunda bir dem görevde tutmayıp derhal azletse ve işledikleri cürüm mesabesinde, diğerlerine gözdağı vermek için, onları cezalandırsa gerektir."

•Siyasetname Nizamü'l- Mülk'ün tabiriyle, "Hem nasihat, hem hikmet, hem destan, hem Kur'an tefsiri, hem peygamber sözleri, hem peygamber kıssası, hem geçmiş adil padişahların maceralarıdır. Bizden evvelkilerden haber verirken kalandarlardan meyveler devşirir. Üzün olmasına uzun, lakin özlüdür ve adil hükümdarlara yararlı yazılmıştır". Nizamü'l- Mülk devlet teşkilatında idari, mali ve askeri alanlarda aldığı tedbirler ve düzenlemeler sayesinde Büyük Selçuklu Devleti'ni ortaçağın en sağlam teşkilatlı devleti haline getirdiği gibi, kurduğu bu kurumlarında bir takım değişiklikler diğer Türk devletlerine model olmasını sağlamıştır.

[Kitaptan alıntılar.]

SİYASETNAME
Nizam'ül Mülk

Hasan b. Ali b. İshak Tusî (1018-1092)
Selçuklu veziri olarak otuz yıl boyunca devlet yönetiminde söz sahibi oldu, görüşleriyle sultanların kararlarını etkiledi. Siyasi bir suikasta kurban gitmesinden kısa bir süre önce hükümdarlık sanatı konusunda düşüncelerini kaleme aldı.

ATALAR SÖZÜ Püf demeye dudak ister.

müptelâ: Bir şeye veya bir kimseye kendini fazla kaptırmış, bağımlı olmuş. Aşırı düşkün. Tutkun. Dilimize Arapçadan geçmiştir. Düşkünlük mânasındaki iptilâ kelimesinden türetilmiştir.

LUGATÇE

HİKÂYESİ

Ömer SEYFETTİN

Şah İsmail'e gönderilmek üzere bir elçi aranmaktadır. Gönderilecek elçinin yiğit, cesur ve devletin onurunu koruyacak biri olması gerekmektedir.

Muhsin Çelebi vaktini kitap okumakla geçiren devlete çok bağlı zengin biridir. Elçi arandığını öğrenince sadrazama giderek gönüllü elçi olacağını söyler. Sadrazam önce Muhsin Çelebi'yi deli zanner. Muhsin Çelebi sıra dışı cesur, pervasız, tam aradıkları bir insandır.

Muhsin Çelebi elçiliği tek bir şartla kabul eder. Tüm masrafları kendi cebinden karşılayacaktır. Çiftliğini, ve mandrasını ipotek eder. Adından çok söz edilen, o çok özel ve çok pahalı pembe incili kaftanı satın alır. Şah İsmail'in sarayına gider...

Şah İsmail çok zalim ve gaddar biridir. Osmanlı elçisini beklemektedir. Sarayında tahtının arkasına cellatlar diker... Muhsin Çelebi gelir ve Şah İsmail'in eteğini öpmeyen Yavuz Sultan Selim'den getirdiği fermanı uzatır.

Şah İsmail onun bu gururlu tavırına çok sinirlenir. Muhsin Çelebi bununla da yetinmez. Üzerinde muhteşem kaftanını yere serer ve Şah İsmail'in karşısında kaftanın üstüne oturur. Çıkarken de gururlu bir şekilde kaftanı orada bırakır. Şah İsmail sinirinden hiçbir şey yapamaz.

Muhsin Çelebi her şeyini uğruna sattığı kaftanı İran sarayında ülkesi uğruna bırakmıştır. Ülkesine döndüğünde her şeyini kaybetmiş; fakat devletin şanını yüceltmiş biri olarak hayatına devam eder.

"Büyük kubbeli serin divan, bugün daha sakin, daha gölgeliydi. Pencerelelerinden süzülen mavî, mor, sarp rengi bahar aydınlığı, çinilerinin yeşil derinliklerinde birikiyor, koyulaşıyordu. Yüksek ipek şiltelere diz çökmüş yorgun vezirler, önlerindeki halının renkli nakışlarına bakıyorlar, uzun beyaz sakalını zayıf eliyle tutan yaşlı sadrazamın sönük gözleri, çok uzak, çok karanlık şeyler düşünüyor gibi, var olmayan noktalara dalyordu."

"Bu elçi, yedi yıl sonra takdirin "Yavuz!" namındaki yaman sillesiyle her gururunun, her cinayetinin cezasını bir anda gören İsmail Safavi'ye gönderilecekti. Şehzadeliğini ata binmekten, cirit oynamaktan, silah kullanmaktan çok, kitapla geçiren bilge Bayezid'in yaradılışı son derece uysaldı. Yalnız şiiri, bilgeliği, tasavvufu sever; savaştan, mücadeleden nefret ederdi. Vezirler, sevgili padişahlarının rahatını bozmamayı en büyük görevleri sanırlardı... Bununla birlikte sınırlarda yine kavganın önu alınamıyordu. Bosna, Eflak, Karaman, Belgrat, Transilvanya, Hırvatistan, Venedik seferleri birbirini izliyor; Modon, Koron, Zonkiyo, Santamavro ele geçiriliyordu."

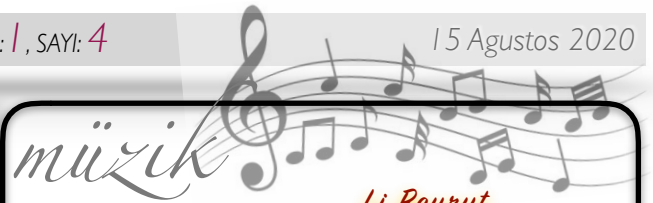
"Sabah namazından sonra sarayının selamlığında, Hint kumaşından ağır perdeli küçük loş bir odada kâzibinin bıraktığı kâğıtları okurken, sadrazama, Muhsin Çelebinin geldiğini bildirdiler."

"İki dakika geçmeden odanın sedef kâkmal, ceviz kapısından palabıyıklı, iri, levent, şen bir adam girdi. İnce siyah kaşlarının altında iri gözleri parlıyordu. Belindeki silahlık boştu. Bütün kulların etek öpmesine, secdesine alışan sadrazam, bir an eteğine kapanılmasını bekledi. Oturduğu mor çuha kaplı sedirin hep öpülen ağır sırma saçığındaki yumağı, altından, içi boş küçük bir kafa gibi şaşkın duruyordu. Sadrazam söyleyecek bir şey bulamadı. Böyle göğsü ileride, kabarık, başı yukarı kalkık bir adamı ömründe ilk defa görüyordu. Kubbe vezirleri bile huzurunda iki büklüm dururlardı."

"Yaşı kırkı geçiyordu. Önünde açılan yükselme yollarından daha hiçbirine sapmamıştı. Bu altın kaldırım, mine çiçekli, cenneti andıran nurlu yolların sonunda, hep "kiri bir etek mihrabı" bulunduğunu bilirdi. İnsanlık onun gözünde çok yüksek, çok büyüktü. İnsan yeryüzünün üzerinde, Tanrı'nın bir çeşit temsilcisiydi. Tanrı insana kendi ahlakını vermek istemişti. İnsan, her varlığın üstündeydi. Kuyruğunu sallaya sallaya efendisinin pabuçlarını yalayan köpeğe yaltaklanma pek yakıştırdı ama, insan... Muhsin Çelebi her türlü aşığılanmayı sindirerek yüksek mevki tepelerine iki büklüm trımanan maskara, tutkulu insanlardan, kendine saygı duymayan kölelerden, güçsüzlere gibi yerlerde sürünen pis kölelerden tiksiniirdi. Hatta bunları görmemek için insanlardan kaçır olmuştı."

"Çünkü ben boyun eğmem, el etek öpmem, dedi. Oysa zamanın devletlileri mevkilerine hep boyun eğip, el etek, hatta ayak öpüp, bin türlü yaltaklanmayla, ikiyezülülkle, dalkavuklukla çıktıklarından, çevrelerine hep bu aşığılayıcı geçmişlerin çirkin hareketlerini tekrarlayanları toplarlar. Gözdeleleri, nedimeleri, korudukları, hep alçak ikiyüzlüler, ahlaksız dalkavuklar, namussuz maskaralardı. Yiğit, doğru, kendisine saygılı, özgür vicdanının sesine kulak veren bir adam gördüler mi, hemen kin bağlarlar, yıkmaya çalışırlar. Gedik Ahmet Paşa niçin hançerlendi, Paşam?"

"Madem ki bu bir fedakârlıktır, ücretle olmaz. Karşılıksız olur. Devlete karşı ücretle yapılacak bir fedakârlık, ne olursa olsun, gerçekte kişisel bir kazançtan başka bir şey değildir. Ben maas, makam, ücret filan istemem... Karşılık beklemeden bu hizmeti görürüm. Koşulum budur!"

Li Beyrut

FEYRUZ
(Nouhad Haddad)

Beyrut'a
Yüregimden selam olsun Beyrut'a
Denizine, evlerine de öpücükler...
Ve eski bir denizcinin yüzüne benzeyen taşlarına da
O, halkın ruhundan yapılmış bir şarap
O, anavatanından bir ekmeğe ve bir yasemin esintisi
Peki şimdi ne halde onun tadı
O, ateş ve duman tadında şimdi

Beyrut'un olsun
Külden bir zafer Beyrut'un olsun
Elleri üstünde taşıdığı bir çocuğun kanyıla
Şehirin söndürdü ışıklarını
Kapattı kapılarını
Ve gökyüzünde yalnız kaldı
Geceyle beraber

sinema

Babam ve Oğlum

Senaryo: Çağan Irmak
Yönetmen: Çağan Irmak-2005 (Süre: 108 dakika)
Oyuncular: Çetin Tekindor, Fikret Kuskan, Hümeyra

film'den unutulmaz replik'ler

"Bana gittin diyosun baba ama ben gitmedim, gidemedim, kalamadım evim nerde bilemedim; çünkü aklımın bir tarafında bir köşesinde hep sen vardın"

"Peki sen hiçbir çocuğun büyüyeceğini göremek ne demek bunu bildin mi? Hiç bilir misin bu duyguyu?"

"Bunlara kolay alışır insan; ama onu büyürken izleyememek, yanında olamamak, ilk kız arkadaşını göremeyecek olmak..."

"Ona söylemek istediğim o kadar çok şey var ki. Sen söyle ona baba... Ona de ki..."
"İnsan büyüyünce hayalleri küçülür mü, baba?"

"Benim de sana diyemediğim şeyler vaa. Ben konuşmayı bilemem... Sen benim oğlumsun, canımdan öte cansın. Bu gaderr diyem, gerisini sen anlatıver gaari"

"Burda duredim böyle, tam burda, böyle gollarımı açeydim iki yana. Tuteydin onu, tuteydin onu ben, getme diyeydim... Getme Sadık"

KİTAP/LİK

DÜNYA KLASİKLERİ

Johann Wolfgang Von Goethe
(28 Ağustos 1749 - 22 Mart 1832)

ESERLERİ

Roman ve Öykü

Genç Werther'in Acıları (Mektup romanı, çeviren: Nurullah Ataç, 1930) - (Die Leiden des jungen Werthers), 1774

Wilhelm Meister'in aktörlüğü, rejişörlüğü ve sahne şairliği (Roman), başlangıç 1776, yayın 1911

Alman Göçmenlerin Sohbetleri (öykü) - (Unterhaltungen deutscher Ausgewanderten)

Öyküler (Novelle), başlangıç 1797

Wilhelm Meister'in Seyahat Yılları (Roman) - (Wilhelm Meisters Wanderjahre), başlangıç 1777, yayın 1821

Gönül Yakınlıkları (Roman) - (Die Wahlverwandschaften), 1807

Destan

Reineke Fuchs (Fabl), 1794
Hermann und Dorothea (Destansı şiir, altı vezin ölçümlü), 1798

Şiir

1771 Mailied

1774 Prometheus

1774/1775 Vor Gericht (Şiir)

1777 An den Mond

1782 Gürgeen Kralı (Balad, çeviren: Musa Aksoy) - (Der Erbkönig)

1797 Hazine Avcısı (Balad) - (Der Schatzgräber)

1799 İlk Cadılar Bayramı (Balad, Felix Mendelssohn Bartholdy tarafından, Soli, Koro ve Orkestra eşliğinde bir Kantat olarak bestelenmiştir.)

1815 Totentanz

1822 Dem aufgehenden Vollmonde (Şiir, Dornburg 25 Ağustos 1828)

FOTOĞRAF & SANAT

BU FOTOĞRAFIN [ÖDÜLLERİ&SERGİLERİ]

- 5th Danube Photo Circuit 2020
- 4 Awards+23 Acceptances (4 Ödül +23 Sergileme)
- Soap opera - BCAP Silver Medal
- Amsterdam at night - MoL Silver Honorable Mention
- Dream or reality - Bronze MoL Honorable Mention
- Dream or reality - Salon Honorable Mention

© Fotoğraf: Mehmet GÖKYİĞİT / KIBRIS

Şiir tahlilleri akademisi

İlyas YAZAR
(D.E.Ü. Buca Eğt. Fak. Araş. Gör.)

Tanzimat sonrasında Türk şiirinin önde gelen şairlerinden biri olan Ahmet Haşim'in hayatı, şahsiyeti ve sanat anlayışına kısacası da olsa değinmeden "Merdiven" şiirini tahlil etmenin uygun bir davranış olmayacağı kanaatindeyiz.

Şiirin anlaşılması geniş ölçüde şairin hayatıyla bağlantılı olduğu için konuya Haşim'in hayatı ve şiir dünyasıyla başlamak istiyorum. Ahmet Haşim 1884 yılında Bağdat'ta dünyaya gelir. Mutasarrıf Arıf Bey'in oğlu olan Haşim'in anne tarafından da ilmiyye sınıfıyla yakınlığı olduğunu görüyoruz. Babasının mesleği gereği kısa süreli varyantlarla değişik bölgelerde bulunan şairin, eğitimi ve yetiştirilmesi konularında meydana gelen aksamalar zamanla ciddi sıkıntılar oluşturmuştur. On iki yaşlarında İstanbul'a gelen Haşim, eğitimindeki kopuklukların neticesi olarak Türkçe'yi güçlükle konuşabilmektedir. Bu durum, kendine uygun ortam ve çevre edinme konusunda şair için olumsuz bir yaklaşımdır. Bunun bilincinde olan Haşim, bu yıllarda edindiği çevre ve arkadaş gruplarıyla Galatasaray Lisesi öğrencilik yıllarını iyi değerlendirdi. Özellikle taşradan gelmiş olmanın verdiği sıkıntılı atmosferden uzaklaşarak şiire başlayışı ve sanatçı dostlar edinişi, lisedeki öğrencilik yıllarına tekabül eder.

Haşim liseyi bitirdikten sonra bir yandan hukuk tahsiline, diğer yandan da rejii idaresi memurluğuna başlar. İzmir Sultânisi Fransızca Öğretmenliği teklifini kabul ederek hayatına yeni bir yön veren şair, Duyûn-ı Umumiyye memurluğu, Harp Akademisi ve Mülkiye Mektebi'nde öğretmenlik görevlerinde de bulunur.

Sanatının en verimli çağında yakalandığı amansız bir hastalık, 4 Haziran 1933'te O'nu bizlerden ayırmıştı. Haşim'in ölümlü üzerine O'nu yakından tanıyanlardan Abdülhâk Şinasi HİSAR, sevmeye ve sevilmeye doyamamış olan şairin, ölümden korktuğunu ifade ederek şunları söylemektedir:

"Ahmet Haşim, şiiri her şeyin fevkinde düşünürdü. Şiir, onca hayatın ve dünyanın icmalini yapan bir tat, bir iksirdi. Şiiri ondan çok seven bir adam görmedim."

Haşim'in yaşam felsefesini şiirlerinden yola çıkarak algılamak mümkündür. O, son derece gururlu, zor beğenen, eleştiriye kapalı, acınmaktan nefret eden bir mizaca sahipti. Bu özellikleri ve içe kapanıklığı onu çevresine ve hayata kuşku ile bakma bir şahsiyet haline getirmişti. Sanatçının sanat hayatında ve şahsi yaşamında bu septik yaklaşımı ve bedbin yaşam felsefesini görüyoruz. Bu bakımdan Haşim'in şiirleriyle iç dünyası ve ruhsal yapısı arasında ciddi paralellikler olduğunu söyleyebiliriz.

Zaman ve hadiselerin haşin, hırçın ve uyumsuz bir insan yaptığı Haşim, bu durum karşısında kendisine yaşamak için "hayâlî" bir alem kurar. Hayal kavramı aynı zamanda sanatçının söyleminin ve ferdi psikolojisinin de anahtarını oluşturmaktadır.

Şairlerin sanat eserlerinde ekseriyetle ferdi hislerinin terennümü içinde olduklarını görüyoruz. Bu terennümde, şiiri oluşturan şekil ve ahenk unsurlarından geniş ölçüde yararlanmış olmaları sanat eserinin değerini arttırmaktadır. Sanatçı kullandığı kelimeleri özenle seçer ve bunlarla şiirini bir kanaviçe gibi işler. Sanat eserinin sırlarını ancak kendisine hususi sualler soranlara açacağını ifade eden M. Kaplan, tahlil çalışmalarının ehemmiyetini dile getirmektedir.

İşte, biz de Haşim'in "Merdiven" şiirinin kendine has dünyasına bu zaviyeden bakmanın yararlı olacağını düşünüyöruz. Şair öncelikle diğer şiirlerinde olduğu gibi Merdiven şiirinde de akşamı ve güneşin batışını konu olarak seçmektedir. Şiirin genelinde tasvir edilen tabloda kızıl renk ve onun diğer tonlarının ağır bastığını görüyoruz.

Haşim, sanatçı yönü itibarı ile hep sarı, kırmızı ve kara renklerini kullanan bir kişiliğe sahipti. Kırmızıyı kızıl, kan, gül ve alev gibi kelimelerle ifade etmektedir. Şair eserlerinde akşamın alev ve kan kızzılığı ile kendi evrenini süslemektedir.

Dış dünyaya ait olan sular, ağaçlar, kuşlar kısaca bütün tabiat akşam vakti bambaşka bir görünümdeğir. Şiirde bu anın şairin hayalinde uyandırdığı izlenimlerle yeniden biçimlendiği görülmektedir.

Hayattan umduğunu bulamayan insan arkasında bir yiğin özücü hatıra bırakarak ömrünün sonuna doğru yaklaşır. Akşamın ve güneşin batışının verdiği hüznü onu çaresizlik içinde yaşlı gözlerle semaya bakıtır. Aynı düşünce yoğunluğunun Yahya Kemal'in "Sessiz Gemi" şiirinde;

"Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli"

dizelerinde de tema ve söyleyiş yönüyle pek farklı olmadığını söylemek mümkündür. Batan güneşin kızzılığında sular sararmış, yüzler solmuştur. Güneşin ışıkları gibi yaşama gücü ve güzel umutlar, yavaş yavaş yok olmaktadır.

Şiirin ilk bölümünde insan hayatı olan ömür bir merdivenle biçimlendirilmektedir. Ağır ağır çıkan merdivenler, insan olarak hayatımızın geride kalan yıllarının ifadesidir. İnsanın çocukluk, gençlik ve ihtiyarlık devreleri göz önüne alındığında şiirin son devreyi yansıttığını görüyoruz. Çünkü geride bırakılan her dakika, insanı ölümlü gerçeği ile yüz yüze getirmektedir. Şair bu keyfiyeti bizlere sanatçı kimliğini konuşturarak tabiatın aldığı ağaç, ağlamak ve sararmış yaprak gibi kavramlarla çağrışım yapılmaktadır. İnsanın, hayatının son dönemlerindeki fiziki görünümündeki değişimler şairin ifadesinde, yüzlerin perde perde solması şeklinde belirtilmektedir.

Bu umutsuzluğun, sıkıntının ve bikkınlığın duyurulmaya çalışıldığı şiirde zaman güneşin gurubâ meylettiği akşam vaktidir. Umutsuzluk, bikkınlık ve hüznü "bir lisân-ı hafî" gibi insan ruhunu doldurmakta ve onu karamsarlığa sürüklemektedir. Şaire göre bunu anlamak ve anlatmaksız oluğuca güç bir durumdur.

Haşim, şiirlerinin çoğunda olduğu gibi burada da akşamın ve batan güneşin etkisindeğir. O'nun, realitenin silindiği bu anlara sığınması, gerçek hayatta bulamadığı yakınlığı, hayal dünyasında oluşturduğu itibarı âleminden beklediği içindir. Nazan Güntürkün bu sığınmanın gerçekte avuntudan öte bir şey olmadığını ifade eder.

Haşim'in sevmediği kendi varlığının dışına çıkma isteği "Merdiven" şiirinde de şiikârdır:

"Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden"

MERDİVEN

Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden
Eteklerinde güneş rengi bir yiğin yaprak
Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak...

Sular sarardı... Yüzün perde perde solmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?

Bu bir lisân-ı hafîdir ki rûha dolmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta...

Ahmet HAşİM

Bu çıkış, bu yükseliş onu bulunduğu yerden kurtaracaktır. Yine "Yollar" ve "Ö Belde" şiirlerinde de bu duyguyu hissetmekteyiz. Haşim, sonuçta kendi yarattığı aleme erişememiştir. Bu istek "Yollar" şiirinde de, gecenin inen zalim karanlıklarıyla yarıda kalır. Biz bu ulaşamayışın üzüntüsünü işte "Merdiven" şiirinin üçüncü mısraında görmekteyiz:

"Ve bir zaman bakacaksın semaya ağlayarak"
Haşim'in ölünceye kadar madde ile ruh arasında kararsız gezintiler yapan büyük bir çocuk olarak kaldığı görüşünün eserlerinden hareketle yola çıkıldığında isabetli bir karar olduğu kanaatindeyiz.

Şiirin ikinci kısmında mermer bir havuz, akşam güneşinin de tesiri ile tunç rengini almıştır. Bu havuzun içindeki sular ve bütün tabiat yanar haldedir. Tabiat da umutsuz, bikkın insan gibi batan güneşle beraber gecenin, karanlığın hüznünü yaşamaya hazırlanmaktadır.

Şair burada müzikle resmi birleştirmektedir. Şiirdeki ahenk kulağımıza hoş gelirken, kelimelerle de gözümüzün önünde bir tablo çizilmiştir. Haşim, şiirde müzik ve resme önem veren bir sanatçıdır. Şiirde mânâdan ziyade kelimelerin söyleyiş özelliğine yönelir. Çünkü O, sözün mananın zarfı olduğu ve şiirin sözden ziyade müziğiye yakın olduğu görüşündedir. "Merdiven" şiirinde duyguların açıkça belirlenmediğini, bir takım sembollerle Haşim'in gizli bir duyguyu ifadeye çalıştığını gözlemliyoruz. Bu yaklaşım, O'nun sembolik sanatın türlü yorumlara yol açan niteliğine bağlı kaldığı görüşünü de doğrular mahiyettedir.

"Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller
Durur alev gibi dallarda kanlı bülbüller
Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?
Bu bir lisân-ı hafîdir ki ruha dolmakta
Kızıl havaları seyret ki akşam olmakta..."

Akşamın böylesi ancak bazı ruhlarla dolan gizli bir söyleyiş ve gizli bir anlaşmadır. Zira Haşim'e göre mânâ, âhengın telkinâtından başka bir şey olarak da görülmemektedir.

Dönemine göre sade bir dil ve akıcı bir üslûpla yazılan şiirde, anlam yoğunluk kazanmıştır. Şair akıcılığı bozmadan edebi sanatlardan da istifade etmiştir.

"Sular mı yandı? Neden tunca benziyor mermer?"

dizelerinde akşam güneşinin ışıklarının suya yansmasıyla suyun yanıyor gibi görünmesi, beyaz mermerin aynı sebeple koyu kızıl bir renk alması, güneşin durumu itibarıyla doğal bir olaydır. Ancak şair bilinen türden bu olayları bilmezlikten gelerek "teçâhül-i ârif" sanatı yapmıştır. Yine;

"Eğilmiş arza, kanar, muttasıl kanar güller"

dizesinde anlamı güçlendirmek için gülün akşam güneşiyile aldığı renk kan renđine benzetilmiştir. Ayrıca, gülün daldaki duruşu ve renđinin de kanayan yaraya benzetilmesi şiirdeki âhengın sağlanmasında gösterilen hünerin şiir diline yansımalarıdır.

Cemil Meriç, şiirle müzikinin bir elmanın iki yarısı olduğu görüşünden hareketle müzikinin saf, şiirin karışık, mânânın âhenkle izdivacı olduğunu ifade eder. Realist bir gözle bakıldığında "Merdiven" şiirinde de şiirle müzikinin içe olduğu görülür. Şiir aruzun (Me fâ i lün / fe i lâ tün / me fâ i lün / fa'lün) kalıbıyla yazılmıştır. Şiirde baştan sona "r" sesinin hakimiyeti ve tekrarı müzikinin oluşmasında etkili olmuştur: Ağır ağır, bir, merdivenlerden, eteklerinde, rengi, yaprak, ağlayarak, perde perde, ruha, seyret, arza, kanar, güller, mermer, ...vs.

Şiirde kafiyeler sağlam ve eksiksizdir. Rediflerle canlı ve eylemlerin devamlılığını hissettirmektedir: Olmakta, dolmakta, solmakta,...vs. örnekler bizi doğrular yapıdadır. "Ağır ağır çıkacaksın bu merdivenlerden" dizesi basit bir emir cümlesi gibi görünse de hakikatte âhenk ve çağrışım yüküldür. Buradan hareketle şairin şiir dilini yakaladığı kanaatindeyiz. Şiiri okuduğca, bize "yeter artık" dedirtmeyen duyguyu şiirin kendi lisanında buluyoruz.

Şiire genel çerçevesi içerisinde bakıldığında ilk dikkati çeken hususlardan birisi canlı bir tabiat tasviridir. Haşim'in kelimelerle çizildiği bu hârikülâde manzara O'nun bir ressam kadar ince ruhlu oluşunu gösterir. A. Hamdi Tanpınar, Haşim'in bu yönüyle ilgili kanaatini, "...belki acemi ve biraz kekeleyen bir lisanla da olsa hilkat onu bir nev'i ressam yaratmıştı," şeklinde ifade etmektedir.

Şairin bulunduğu ortam, dış mekan, batan güneşle birlikte karanlık bir geceye hazırlanıyor. Bu hazırlanmada karamsarlık, tedirginlik, üzüntü ve korkunun, hayatının son demlerine gelmiş, hazanlarını yaşayan insanların hâlet-i ruhiyelerindeki manevi baskısını ve vicdani sorumluluğunu hissetmekteyiz. "Merdiven" de, ancak muhteva ve şairinin duydu dünyası ile izah edilebilir. Haşim, seçtiği kelimeler ve bu kelimelerin yan yana gelişinden doğan âhenkle, kullandığı renklerle ve çizildiği tablolarla kendi dünyasında oluşturduğu itibarı âlemin kapılarını bizler için aralamaktadır. Bize de samimiyetle o kapıdan içeri adım atarak Haşim'in iç dünyasına kısa süreli de olsa konuk olmak düşüyor.

